

PROMO

OPAS

Provo opas

Ärsyttämisen jalo taito

Tero Kartastenpää & Jani Timonen

Werner Söderström Osakeyhtiö

Helsinki

© Tekijät ja WSOY 2014

Piirroksat Ville Ranta (ks. 102, 105 ja 106)

Kannen kuvat Knotan

Graafinen suunnittelu Pekka Toivonen

ISBN 978-951-0-40125-5

Painettu EU:ssa

Provo **1.** (s.) Provokaatio-sanan lyhenne. Teko, kirjoitus, esine tai teos, joka ärsyttää ja yllyttää muita reagoimaan siihen. *Naapurin provo synnytti virkistävän keskustelun.* **2.** (adj.) Provokatiivinen-sanan lyhenne. Yllättävä, kiihottava, ärsyttävä. *Onpas provo opas!* **3.** -ta (v.) Ärsyttää, herättää, innostaa. *Provosin bussimatkustajia halaamalla sisääntulijoita.*

Sisältö

Johdanto	Ärsyttämisen jalo taito	11
1. luku	Epäonnistunut provo	19
	Suomalaisen keskustelun surkeus	22
	<i>Syvennys:</i> Näin tapat trollin	25
	Jeesuskin provosi	26
	Provokaatiosta tulee rikos	29
	<i>Syvennys:</i> Suuret epäonnistumiset	34
2. luku	Provon mieli	39
	Aikuisista on tullut vauvoja	39
	Vihaiseksi kasvatetut lapset	41
	Vihaisuuden evoluutio	44
	<i>Syvennys:</i> Rauhoitu kuin Pekka Sauri	45
	Hallitun vihan vaiheet	47
	<i>Syvennys:</i> Vittuile kuin Timo Airaksinen	51
	Viha kasvaa joukoissa	52
	Kemiallinen provonhallinta	54
	<i>Syvennys:</i> Valitse provokaatiollesi tyyli	57

3. luku	Provokaattorieliitti opettaa	61
	Rahavallan oma koira Matti Apunen	65
	Kansallinen jäänmurtaja Jörn Donner	73
	Paha punainen Rosa Meriläinen	81
	Kansan paimen Timo Soini	89
	Sikaileva kynämies Ville Ranta	101
	Pitkän matkan luuseri Teemu Bergman	111
	<i>Syvennys:</i> Nainen, henkilökohtainen on provokatiivista	120
4. luku	Maailmanympäriprovo	123
	<i>Löysät maat:</i> Islanti, Tanska, Kanada, Benelux, Ruotsi, Uusi-Seelanti, Norja, Australia	125
	<i>Ylpeät maat:</i> Itävalta, Yhdysvallat, Espanja, Ranska, Iso-Britannia, Brasilia, Italia, Portugali, Argentiina, Egypti, Kreikka	131
	<i>Nolot maat:</i> Japani, Etelä-Korea, Thaimaa, Intia, Vietnam	137
	<i>Toipuvat maat:</i> Tšekkoslovakia, Irlanti, Viro, Kolumbia, Latvia, Namibia, Etelä-Afrikka	141
	<i>Traumamaat:</i> Saksa, Jugoslavia, Kuuba, Ukraina, Kenia, Indonesia, Libya, Israel	145
	<i>Äkkipikaiset maat:</i> Stanit, Turkki, Venäjä, Kiina, Singapore, Valko-Venäjä, Jemen, Somalia, Syyria, Saudi-Arabia	149
	<i>Psykomaat:</i> Iran, Pohjois-Korea	155
	<i>Syvennys:</i> Turistit ilman tapoja	158
5. luku	Provon muodot	161
	Paljasta ruumis	163
	<i>Syvennys:</i> Kansallisprovokaatioepos Kalevala	168

Muotoile sana	171
Ääntele!	177
Kuvaa	183
Rakenna esine	189
<i>Syvennys: Suomen tuottavin viha Angry Birds</i>	193
<i>Syvennys: Laimea siniristilippu</i>	196
6. luku Provokaattorin seitsemän käskyä	201
Kaikkein vaikein aihe	203
Viisaat auttavat	207
Hauskat hyväksyvät	211
Tilastojen kuolema	215
Koodilla kutkuttelua	219
Avoimesti nimettömät	223
Rennosti turpaan	227
<i>Syvennys: Rakenna vitsi tosissasi</i>	230
Jälkisanat	233
Sata suurinta suomalaista provokaattoria	237
Provosanasto	251
Kiitos 2012–2014	256

Olette paskapäitä, nimimerkki Koko sakki kirjoittaa Iltalehden keskustelupalstalle lauantai-iltana.

”Onko suomen kansa tosiaan näin tyhmää ette osaa keskustella edes ihmissuhteista puhutte paskaa vaikka asiaa olis kuinka paljon. Katsokaa perkele peiliin ja keskittykää itseenne teissä on vikaa vaikka kuinka miksi puhutte toisten murheista puhukaa perkele omista jos osatte. Minä kyllä vastaan ja ojennan teitä”, hän raivoaa.

Tällaisena välimerkittömänä huutamisena provokaatio käsitetään Suomessa. Provosoimista pidetään kunnollisten keskustelijoiden kiusaamisena: puskista hyökkäävä hyypiö kerää huomion vain itseensä ja nauraa räkäisesti päälle. Nimimerkki Koko sakkikaan ei saanut avautumisellaan aikaan kuin vihaisia vastahuutoja.

Provokaatiolla on turhaan huono maine, ja kärjistäviin provokaattoreihin liitetään edelleen itsekeskeisyyden piirteitä, joille vaatimattomuutta arvostavat suomalaiset ovat allergisia. Siksi me kerromme tässä kirjassa provokaation jaloudesta ja

siitä, kuinka jokainen voi opetella hallittua provosoimista ja provosoitumista. Kun ymmärtää omassa ruumiissa, äänessä ja aivoissa piilevän provokaation luonteen, voi kasvaa perusjuttelijasta mielipidekuninkaaksi. Tärkein viesti on, ettei pidä pelätä ärsyttää tai tulla ärsytetyksi.

Laadukas provokaatio on esine, teko, teos tai kirjoitus, joka yllyttää muita reagoimaan siihen. Yleensä se virkistää ilmapii-riä ja saa ihmiset ajattelemaan uudella tavalla.

Oppiminen on vaikeaa. Suomalaiset ovat olleet taitavia jäädyttämään hankalat puheenaiheet jopa vuosikymmeniksi. Suoraanpuhumisen vaikeudessa on suomettumisen kaikuja. Kun presidentti Mauno Koivistoa syytettiin Viron itsenäisyyskamppailun ohittamisesta, hän naureskeli Uudelle Suomelle talvella 2008: ”Kuule, minulla on sellainen kokemus, että ei pidä provosoitua kun provosoidaan.” Tätä hokemaa ovat toistelleet ohjenuoranaan mielipidekirjoittajat, pääkirjoitus-toimittajat ja poliitikot. Koivistolainen tyyneys on monille suomalaisille ihanteellinen tapa keskustella, vaikka räväkkien mielipiteiden ohittaminen olankohautuksella on ylimielistä. Suomen lipun väritkin on valittu mahdollisimman valjuiksi ja naapureita miellyttäen (ks. 196).

Suomessa ei ole keskustelukulttuuria, provokaatiovete-raani Jörn Donner tuhahti meille. Donner on osannut tehdä viileää ärsytystä vuosikymmenten ajan ja kertoo sivulla 73, miten keskiluokkainen laiskuus riivaa tylsiä suomalaisia, joille tärkeintä on päästä nopeasti moottoritietä eteenpäin. Donner ymmärtää, että provoaminen on kiinteä osa sivistynyttä

keskustelua, joka vie asioita eteenpäin. Todisteeksi tästä, valitsimme sata Suomen kaikkien aikojen parasta provokaattoria (ks. 237), jotka ovat mullistaneet käsityksemme elämästä ja provokaatiosta.

Ei kannata uskoa toimittaja Timo Harakkaa, joka puhui Ylioppilaslehden 100-vuotisjuhlissa talvella 2013 toimittajien bussikakkaustempauksesta: ”Epä-älyllisyys on provokaation välttämätön tunnusmerkki. On epä-älyllistä syyttää provokaatiota epä-älylliseksi.”

Eihän se näin yksinkertaista ole, Harakka. Ylioppilaslehden toimittajien satunnainen kakkaaminen oli erittäin onnistunut absurdi provokaatio, mutta ei siitä voi yleistää, etteikö provokaatio olisi älyllistä. Jopa pahantahtoinen vittuilu on älykästä. Sitä suosittelee runsaasti harjoittamaan filosofi Timo Airaksinen sivulla 51. Katutason vittuilun vie äärimmilleen punkkari Teemu Bergman sivulla 110.

Suomessa vaikuttaa uusi nettivänkkäämisen lujittama sukupolvi, jolle eriävät mielipiteet ovat kaiken olemisen perusta. Nuoret provosoijat eivät hätkähdä, vaikka provokatiivinen lausunto muuttuisi paskamyrskyksi. Esimerkiksi vuonna 1987 syntynyt vasemmistolaispoliitikko Li Andersson sanoo äänekään väittelyn hyödyttävän äärilaitoja, sillä kipinöivä keskustelu sataa ääniä laariin.

Provon onnistumisen voi mitata sen aiheuttaman laadukkaan keskustelun määrästä. Kun eläinaktivistit kuvasivat salaa sikatiloja vuonna 2009, heidän teoistaan raivostuttiin aluksi. Provokaatio kuitenkin sai suomalaiset ajattelemaan, millaista

lihaa laittavat suuhunsa. Elämäntapojen muutosta edeltää aina raivokas väittely, eikä mikään voi muuttua ellei joku kansanosaa suutu.

Jos yhteiskunta on siveä, provokaatioissa vedotaan usein paskaan, sukupuolielimiin ja alhaisiin vietteihin, kun sovinnaisuutta rikotaan. Kaikki osalliset pääsevät hekumoimaan häiriköinnistä. Kun ihminen närkästyy kunnolla, hän nauttii paheksunnan olotilastaan ja samalla vahvistaa omia arvojaan. Suuttuja tuntee olevansa arvoiltaan parempi kuin vaikkapa kohutut kettutyöt tai sikamessiastaiteilija Harro Koskinen. Provokaatio näyttää tarkasti suomalaisten oikean luonteen.

Ärsyttäminen kasvaa ongelmaksi, kun sitä tehdään itsekäästi. Ilma on punaisena aggressiosta, kun ihmiset rähisevät rajoittuneita näkemyksiään. Heidän mielestään netissä ihmisiä saa haukkua hulluiksi, huoriksi, pummeiksi, juupoiksi, suvakeiksi ja rasisteiksi. Pelkästään mielipiteen vuoksi. Kynnyks huudella tuntemattomille on madaltunut, joten raivokas asenne leviää netistä kaduille, kauppoihin ja busseihin. Tälle voi tehdä stopin.

”Harva jaksaa tai kehtaa raivota yksin, jos vastapuoli ei kiihdy keskustelussa”, sopuisuuden esikuva, Helsingin apulaiskaupunginjohtaja Pekka Sauri neuvoo sivulla 45.

Jos ottaa jokaisen trollauksen henkilökohtaisesti, saa nopeasti jäädä sairaseläkkeelle. Taidokas provoaminen vaatii vihan mekanismien tuntemista, aistien tiedostamista ja kemiallista kehonhallintaa (ks. 54).

Käytäntö on paras opettaja. Olemme koonneet neuvon-

antajiksi Suomen kuusi taitavinta provokaattoria. Donnerin rinnalla provokaatiosalansa paljastavat Matti Apunen, Rosa Meriläinen, Timo Soini, Ville Ranta ja Teemu Bergman. He ovat vuosia jatkaneet tasaista provoamista ja keränneet itselleen vakaat kannattajat ja vihaajat. He saavat kertoa, miten provolla voi muuttaa maailmaa, tai ainakin Suomea. Kuten johtaja Apunen kertoo sivulla 70: ”Vain se, että saat tunne-reaktion aikaiseksi, ei tee susta vielä hyvää keskustelijaa tai keskustelusta laadukasta.”

Suomalaiset ovat edelleen pelokkaita kärjistäjiä. Täällä säikähdetään, jos eduskunnassa edustaja hieman korottaa ääntään. Oppia saa kehittyneemmistä maista, mutta matkailijan on tärkeä ymmärtää, millä aiheilla hän muuttuu uusia tuulia tuovasta vieraasta rasittavaksi turistiksi (ks. 158). Amerikkalaisille kaksinapainen vastakkainasettelu on osa poliittista järjestelmää, joten mielipiteiden törmäminen on odotettua. Sananvapauden tyysija Yhdysvallat ei kuitenkaan ole läheskään paras maa provokaatiolle. Olemme ryhmitelleet maailman tärkeimmät maat listaan provomatkailijan näkökulmasta: löysässä Islannissa voi heittää läppää sukurutsasta kun taas psykoomaa Pohjois-Koreassa joutuu työleirille väärästä valokuvasta.

Rankasti provosoivia aiheita on rajallisesti, mutta niitä voi yhdistellä luovasti. Vakioaiheet – raha, ruumis ja uskonto – toistuvat tasaisin väliajoin kirjassamme. Kun valitsee provolle oikean välineen – äänen, esineen, sanan, kuvan tai kehon – saa oman näkemyksenä esiin iskevämmin kuin keskinkertaisella tekstillä. Jos haluat tyhjentää pajatson, rakenna ihmeessä

suurin mahdollinen provokaatioesine: omakotitalo.

Viimeisessä luvussa (ks. 200) kokoamme eliittiprovokaattoreilta ja kymmeniltä muilta asiantuntijoilta saamamme opit ja teemme niiden pohjalta suuren provokaation, jonka kuka tahansa voisi toteuttaa. Testissä provoamme kaikkein vaikeimmalla aiheella ja yhdistämme useita provomuotoja. Toivomme, että jokainen voisi kokea maaliin osuneesta laatuprovokaatiosta syntyvän riemukkaan tunteen.

Vaikkei huipulle ole oikoteitä, *Provokaattorin seitsemän käskyä* auttavat aloittelijaa. Tärkeintä on muistaa, että suuttumus on hyvästä ja kaikkea saa tökkiä.

Laviassa tammikuussa 2014

Tero Kartastempää & Jani Timonen

1. luku Epäonnistunut provo

Nimimerkki mahonen_vaan kirjoittaa Suomi24:n keskustelufoorumilla, ettei hän haluaisi valittaa turhasta. Häntä sattuu vain häiritsemään yksi erittäin tärkeä asia. Miksi ihmiset eivät laita kassakapulaa kassahihnalle heti omien ostotensa jälkeen, niin että seuraavan asiakkaan olisi helppo latoa ostokset perään, hän kysyy.

Tässä tavanomaisessa keskustelussa on tilaa provokaatiolle, jolla keskustelun voisi nostaa yksittäisestä arkisesta tapahtumasta koko ihmisyyttä käsittelevälle tasolle. Luomme tyypillisen äkäisen nettikeskustelijan nimeltään Korhonen-Virtanen ja vastaamme keskusteluketjuun:

”Ne jotka eivät ajattele kuin itseään eivät ajattele kapulaa-kaan. Kapulan käyttö kertoo ihmisestä paljon”, kirjoitamme Korhonen-Virtasena.

Vastauksemme on kesy, mutta se sisältää olennaisen provo-kaation elementin. Itsensä nostaminen muita älykkäämmäksi aiheuttaa aina ärsyyntymistä. Ehkä siksi saamme reilun vuoro-kauden kuluttua kommentin, jossa meidät jyrätään klassisella

vastaprovokaatiolla:

”REPESIN :):):) Käytä sinä kapulaa minne lystääät.!”
nimimerkki Haha hahahahahaha kirjoittaa.

Touché! Toisten mielipiteet saadaan näyttämään mitättömiltä asettamalla ne naurunalaisiksi. Nauraminen on loukkaus vastakeskustelijan älykkyyttä kohtaan, sanoo filosofi Aristoteles. Itsetyytyväinen nauraja voi livistää paikalta iloisin mielin, eikä välttämättä enää koskaan palaa jatkamaan keskustelua.

Ketään muuta ei naurata. Tällaisten hekottelijoiden takia tasokas provokaatio on vaikeaa, turhauttavaa ja voimakkaimmillaan laitonta.

Nuoren nimimerkkimme Korhonen-Virtasen mielipiteet naistenpäivästä, luomuruoosta ja bemarkuskeista saavat osakseen vain satunnaisia kommentteja, eikä profiliikaan käy katsomassa kuin muutama ihminen. Keskusteluareenasta hiljaisuus ei ainakaan ole kiinni. Suomi24 on yksi suomalaisen keskustelun tärkeimmistä keskuksista. Sivustolla on noin 3000 palstaa, joihin kirjoitetaan yli 20 000 viestiä vuorokaudessa.

Kokeilemme kommentointia ilman rekisteröitymistä, koska pelkkä rekisteröidyn nimen käyttö ei tee kenestäkään mestari-keskustelijaa. Keskustelija on yhtä arvokas kuin hänen kommenttinsa. Valitsemme kokeilupaikaksi Kotimaiset julkkisjuorut -palstan ja kuumenevalta vaikuttavan ketjun *Asiaa Julia ja Johanna Tukiaiselle*. Pitkä ja paasaava keskusteluketju on kerännyt keväällä 2013 kymmeniä tykkäyksiä. Suosituimmissa

kommenteissa hyökätään rajusti siskoksia ja heidän käytöstään vastaan. Haluamme vaihtaa puolta ja kirjoitamme:

”Tuksu on upee Nainen! Älkää köyhät möliskö!”

Nimimerkkimme TuksuFÄNI kehuu vuolaasti Tukiaista ja moittii epäsuorasti haukkujia kateellisiksi. Kommentti kerää pitkässä ketjussa ennätysmäärän miinuksia.

”TuksuFÄNI 8.3.2013 22:38 (-26)”

Provotestimme lopputulos on heikko. Yksinkertaisen leikkimisellä saa helposti aikaan kiivastumista, mutta onko siitä hyötyä kenellekään. Tahallinen tyhmyys on trollien (ks. 255) tärkeimpiä aseita, kun he häiriköivät vakavissaan keskustelujen ketjuissa. Trollaajat selvästi pilaavat eteenpäinvievän provokaation maineen.

Ministeri Alexander Stubb on näyttänyt, että asiantuntijan on helppo trollata tekeytymällä hölmöksi tai vitsikkääksi. Stubb kysyi Twitterissä tammikuussa 2013: ”Voisiko joku kertoa, mikä on Euroopan äärioikeiston ja -vasemmiston ero nykyään? En oikein tiedä. Kertokaa please.”

Viesti oli erikoinen sisällön ja ajoituksen vuoksi, sillä eurooppaministerin oletetaan tietävän äärioikeiston ja -vasemmiston erot. Stubb kirjoitti viestinsä heti *Äärioikeisto Suomessa* -kirjan (2012) esittelytilaisuudessa tapahtuneen puukotuksen jälkeen. Stubbin trollaus nostatti fleimisodan verkossa, mutta keskustelu jäi poterostahuutelun tasolle. Provokaation ongelmat ovat kuitenkin juurtuneet paljon syvemmälle kuin pikkumaisista nettikiistoista saattaisi heti ymmärtää.

Suomalaisen keskustelun surkeus

Itsenäisyyden ajan keskustelu tiivistyy kahteen sanaan: pulinat pois. Suomalaiset ovat ihailleet puheenpysäyttäjiä, jotka ovat julistaneet kaiken ylimääräisen pohdiskelun tärkeistä päätöksistä turhaksi. Keskustelunhaluiset kansalaiset ovat paenneet kaikkiin ilmansuuntiin, pois ummehtuneesta ilmapiiristä, jossa on tilaa vain yhdelle aiheelle ja korkeintaan kahdelle mieliteelle. Suomessa tavallinen ihminen nostetaan jalustalle ja enemmistöä poikkeava yksilö leimataan epäilyttäväksi erikoisuudentavoittelijaksi. Kuvataiteilija Osmo Rauhalan mukaan vaikenevassa Suomessa on käyty viime vuosikymmenten aikana vain kaksi taidekeskustelua: kissantappovideokohahtelu ja Guggenheim-museoväittely.

”Valitettavasti vallitseva ilmapiiri on sellainen, että pelkkä asioiden käsittely julkisuudessa koetaan ärhentelyksi. Leimamalla puheenvuoron esittäjää sopivalla tavalla voidaan ohittaa keskustelun aihe.”

Väestötiheystilastoissa Suomi on vasta 200. tiivein maa maailmassa, joten erimieliset ovat kohdanneet vain harvoin. Suomalaistunut saksalaiskirjailija Roman Schatz päivittelee, kuinka Suomessa pystyy ostamaan viikonlopun elintarvikkeet vaihtamatta sanaakaan kenenkään kanssa. Tiheästi asutussa Keski-Euroopassa oppii väistämättä nopean viestinnän, muiden huomioinnin ja manipuloinnin.

”Jos on tottunut keskustelemaan ja viestittelemään jatkuvasti joka suuntaan, oppii sietämään yhtäaikaista informaatiota ja reagoimaan hyvin nopeasti, mutta syvyysuunta saattaa

NYT LÄHTEE!

—Timo Soini

9 789510 401255

978-951-0-40125-5 KI 3